

บทที่ 3

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงนกกระทา

นกกระทามีเลี้ยงอยู่ทั่วไปทั้งในทวีปเอเชีย แอฟริกา ยุโรป และอเมริกา แต่ไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าประเทศใดเริ่มเลี้ยงนกกระทาเป็นแห่งแรก เท่าที่พอจะมีหลักฐานอาจกล่าวได้ว่าในแถบเอเซียนั้นประเทศญี่ปุ่นเป็นชาติแรกที่นำนกกระทามาเลี้ยง โดยประมาณว่าประเทศญี่ปุ่นได้เริ่มเลี้ยงนกกระทาดังแต่ศตวรรษที่ 12 ซึ่งในระยะแรกของการเลี้ยงเป็นการเลี้ยงไว้เพื่อฟังเสียงร้อง ต่อมาได้พยายามปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์จนได้นกกระทาพันธุ์ที่ให้ไข่ดก ส่งผลให้มีการเลี้ยงนกกระทากันอย่างกว้างขวางและแพร่หลายไปทั่วประเทศ

สำหรับการเลี้ยงนกกระทาในประเทศไทยนั้น เข้าใจว่าเริ่มมีการเลี้ยงเมื่อปี พ.ศ. 2490 – 2498 ซึ่งความจริงแล้วประเทศไทยมีนกกระทาพันธุ์พื้นเมืองอยู่ไม่น้อยกว่า 12 ชนิด แต่ให้ไข่ดกและเนื้อน้อยกว่านกกระทาญี่ปุ่น จึงได้มีผู้นำนกกระทาญี่ปุ่นเข้ามาเลี้ยง บุคคลที่นำนกกระทาญี่ปุ่นเข้ามาเลี้ยงเป็นบุคคลแรก คือ คุณรวม สง่าเมือง ซึ่งได้ส่งพันธุ์นกกระทาจากญี่ปุ่นมาทดลองเลี้ยง รวมทั้งได้สร้างกรงและอุปกรณ์ต่าง ๆ จำหน่ายจ่ายแจกให้กับผู้ที่สนใจเลี้ยงนกกระทาอีกด้วย

พันธุ์นกกระทา

นกกระทาเป็นนกจำพวกย้ายถิ่น จัดอยู่ในตระกูลเดียวกันกับไก่และไก่ฟ้า นกกระทามีอยู่ทั่วไปในเอเชีย ยุโรป แอฟริกา และสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีอยู่มากมายหลายพันธุ์ สำหรับในเมืองไทยนี้มีอยู่ไม่น้อยกว่า 12 ชนิด คือ

1. นกกระทายุโรป (European Quail)
2. นกคุ่มอกดำ (Black – breasted Quail)
3. นกคุ่มสี (Painted Quail)
4. นกกระทาทูง (Francolin)
5. ไก่นวบ (Long – billed Partidge)
6. นกกระทาดงคอสีแสด (Rufous – throaled Tree Partridge)
7. นกกระทาดงคอสีน้ำตาล (Brown – breasted Tree Partridge)
8. นกกระทาดงจันทบูรณ (Cambodian Tree Partridge)
9. นกกระทาดงแข้งเขียว (Green – legged Tree Partridge)
10. นกกระทาสองเดือย (Ferruginous Wood Partridge)
11. ไก่จุก (Crested Wood Partridge)
12. นกกระทาป่าไฟ (Crested Wood Partridge)

นอกจากนี้ยังมีนกอีก 3 ชนิด ซึ่งไม่ใช่ นกกระทาแท้แต่มีรูปร่างและลวดลายสีเช่นเดียวกับ นกกระทา เพียงแต่มีขนาดตัวเล็กกว่าเท่านั้น นกดังกล่าวนี้ชาวบ้านเรียกว่า นกคุ้ม ซึ่งได้แก่

1. นกคุ้มอกเล็ก (Little button Quails)
2. นกคุ้มอกใหญ่ (Yellow – legged button Quails)
3. นกคุ้มอกลาย (Barred button Quails)

และสำหรับพันธุ์นกกระทาที่สำคัญ ๆ และรู้จักกันดีในปัจจุบันได้แก่

1. นกกระทาเวอร์จิเนีย (Bobwhite Quail)
2. นกกระทาแคลิฟอร์เนีย (California Quail)
3. นกกระทายุโรป (European Quail)
4. นกกระทาญี่ปุ่น (Japanese Quail) (ไชยา อุ้ยสูงเนิน, 2544)

สำหรับพันธุ์นกกระทาที่นิยมเลี้ยง คือ นกกระทาญี่ปุ่น ซึ่งเป็นพันธุ์ที่เลี้ยงเพื่อเอาไว้ นกพันธุ์นี้มีขนาด รูปร่าง สี สัน คล้ายกับนกคุ้ม และนกกระทาพันธุ์พื้นเมืองของประเทศไทยมาก แต่ นกกระทาญี่ปุ่นให้ไข่ดกมากกว่า ตัวเมียจะมีขนสีเทาด้านล่าง และมีขนที่คอสีดำหรือคล้ำ ส่วนตัวผู้จะมีขนสีแดงด้านล่างของลำตัว โดยจะสังเกตเห็นได้ชัดเมื่ออายุ 30 วัน ทำให้สามารถ แยกออกจากกันได้ง่าย และนำไปเลี้ยงเพื่อขายเป็นนกกระทาเนื้อ

ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับนกกระทา มีดังนี้

1. เมื่อนกกระทามีอายุ 1 วัน จะมีน้ำหนักประมาณ 7 กรัม
2. โดยเฉลี่ยจะกินอาหารตัวละ 14 – 18 กรัมต่อวัน
3. นกกระทาจะเริ่มออกไข่เมื่อมีอายุ 42 วัน และจะมีน้ำหนักตัวประมาณ 120 กรัม
4. นกกระทาโตเต็มที่มีอายุ 50 วัน และจะมีน้ำหนักตัวประมาณ 140 กรัม
5. ไข่จะมีน้ำหนัก 8 – 12 กรัม หรือประมาณร้อยละ 7 ของน้ำหนักตัว
6. อายุการฟักออกจากไข่ 16 – 19 วัน
7. การเลี้ยงนกกระทามีข้อดีและข้อเสียที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับ การเลี้ยง ไก่พันธุ์ไข่ ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 – 1 แสดงการเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของการเลี้ยงนกกะทากับการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่

ข้อเปรียบเทียบ	นกกะทา	ไก่พันธุ์ไข่
ความต้องการพื้นที่ต่อตัว (ตารางเซนติเมตร)	200-350	900-1,350
ความต้องการอาหารต่อตัวต่อวัน (กรัม)	18-20	100-110
อายุเมื่อโตเต็มที่ประมาณ (วัน)	42-67	150-165
ชีพจักร (ปีละต่อรอบ)	1-2	4-5
โอกาสที่มีไข่แดงแฝด	มากกว่า	น้อยกว่า
การแตกร้างของเปลือกไข่	มากกว่า	น้อยกว่า
การส่งคูเชื้อ	ยาก	ง่ายมาก
เปอร์เซ็นต์การฟักออกเป็นตัว	ต่ำกว่า	สูงกว่า
การสูญเสียอาหารจากการคุ้ยเขี่ย	มากกว่า	น้อยกว่า
กลิ่นในโรงเรือน	รุนแรงกว่า	น้อยกว่า
ความทนทานต่อโรค	สูงกว่า	ต่ำกว่า
ความทนทานต่อความชื้นและลมโกรก	ทนทานกว่า	ไม่ค่อยทนทาน
การลงทุนต่อตัว	น้อยกว่า	มากกว่า

โรงเรือนเลี้ยงนกกะทา

ลักษณะของโรงเรือนสำหรับเลี้ยงนกกะทานั้น โดยทั่วไปควรจะต้องมีการระบายอากาศที่ดี เพราะถ้าการระบายอากาศไม่ดีพอ มีกลิ่นแอมโมเนียจากมูลนกกะทาที่ถ่ายสะสมไว้มาก จะเป็นอันตรายต่อเยื่อชั้นตาทั้งของนกกะทาและผู้เลี้ยง และจะมีผลต่อต่อสุขภาพ การเจริญเติบโต การให้ผลผลิตของ นกกะทาด้วย โดยควรวางรูปแบบโรงเรือนให้สะดวกต่อการเข้าไปปฏิบัติงาน ในการเลี้ยงดูและรักษาความสะอาด นอกจากนี้โรงเรือนจะต้องสามารถป้องกันการแพร่เชื้อโรคและพยาธิต่าง ๆ ได้มากที่สุด

รูปแบบของโรงเรือน ไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว อาจสร้างแบบง่าย ๆ ที่ลงทุนน้อยหรือจะสร้างแบบเพิงหมาแหงน หรือแบบหน้าจั่วเช่นเดียวกับโรงเรือนไก่ก็ได้ แต่จะต้องให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก ตัวโรงเรือนควรสร้างด้วยวัสดุที่รักษาความสะอาดได้ง่าย ถ้าจะเลี้ยงแบบกรงค้ำซ้อนกันหลาย ๆ ชั้น โรงเรือนจะต้องมีเพดานสูงพอสมควร สำหรับขนาดขึ้นอยู่กับจำนวนของนกกะทาที่จะเลี้ยง และจะต้องอย่าให้มีรูหรือช่องทางที่นก หรือหนู จะเข้าไปทำอันตรายนกกะทาได้

หลังคา จะใช้จาก แผลก หน้าคา สังกะสี หรือกระเบื้องลอนคู่ก็ได้ตามความเหมาะสม
 ฝ้าผนัง ควรใช้ลวดตาข่ายสี่เหลี่ยมขนาด 1/3 - 1/2 นิ้ว ซึ่งจะสามารถป้องกันสัตว์ที่จะ
 เข้าไปทำอันตรายนกกระทา เช่น นก หนูได้ หรือจะใช้ไม้ไผ่ขัดแตะก็ได้ แต่ไม่ควรใช้ผ้าทึบ เพราะ
 อากาศถ่ายเทได้ไม่สะดวก

พื้นคอก ควรเป็นพื้นคอนกรีต เพราะสะดวกในการสร้างและทำความสะอาด ทั้งยัง
 ป้องกันหนูและงูได้ดี หากเป็นพื้นดินจะต้องอัดให้แน่น

อุปกรณ์ในการเลี้ยงนกกระทา

กรงกสำหรับลูกนก

ขนาดของกรงจะขึ้นอยู่กับจำนวนของลูกนก โดยทั่วไปจะใช้ขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว
 1.50 เมตร สูง 0.50 เมตร สำหรับกกลูกนกอายุ 1-20 วัน ได้ประมาณ 250-300 ตัว ด้านกว้างของกรง
 ควรจะทึบ ส่วนด้านยาวโปร่ง แต่ถ้าอากาศหนาวควรจะปิดทึบทั้ง 4 ด้าน

พื้นกรงใช้ลวดตาข่ายสี่เหลี่ยม 1 × 1 ซม. หรือลวดตาข่ายพลาสติกตาเล็ก ๆ ภายใน
 กรงก ต้องใช้กระสอบ หรือถุงอาหารสัตว์ หรือผ้าหนา ๆ ปูพื้น เพื่อป้องกันขาลูกนกติดช่องตาข่าย
 และลูกนกได้รับความอบอุ่นเต็มที่ อย่าใช้กระดาษเรียบ เพราะนกจะฉี่และขี้ไม่สะดวกอาจทำให้
 ขานกพิการได้ พอกก ไปได้ 3-5 วัน อาจนำกระสอบที่ปูพื้นออก

ลูกนกที่เพิ่งออกจากไข่ใหม่ ๆ ต้องการความอบอุ่นเช่นเดียวกับลูกเป็ด ลูกไก่ จึงจำเป็น
 ต้องให้ความอบอุ่น โดยใช้หลอดไฟฟ้าขนาด 60 วัตต์ แขนงสูงจากพื้นกรงประมาณ 20 - 30 ซม.
 หลอดไฟฟ้า 1 หลอด สำหรับลูกนก 60 - 100 ตัว อุณหภูมิที่ใช้ในการกกในสัปดาห์แรก ประมาณ
 95 องศาฟาเรนไฮต์ แล้วค่อย ๆ ลดลงสัปดาห์ละ 5 องศาฟาเรนไฮต์ จนเท่ากับอากาศธรรมดา ทั้งนี้
 ต้องคอยสังเกตการกระจายลูกนกภายใต้เครื่องกกด้วย โดยเฉลี่ยจะใช้เวลาในการกกนาน 2 สัปดาห์
 ทั้งนี้จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับอุณหภูมิปกติ และสุขภาพของลูกนกด้วย หลังจากลูกนกอายุ 3 สัปดาห์
 จะย้ายไปเลี้ยงในกรงนกรุ่น หรือ กรงขังเดี่ยวก็ได้

ส่วนอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ที่ให้น้ำ อาหาร จะต้องจัดให้เพียงพอกับจำนวนลูกนกที่เลี้ยงอยู่
 เพราะถ้าภาชนะให้น้ำ และอาหารไม่เพียงพอ ลูกนกจะเข้ามาแย่งกันกินน้ำ และอาหาร ทำให้เบียด
 และเหยียบกันตายได้ หรือลูกนกตัวที่เล็กหรืออ่อนแอก็จะเข้าไปกินน้ำ และอาหารไม่ได้ ซึ่งเป็น
 สาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลูกนกตายได้

กรงนกใหญ่ อาจจะเป็น

กรงขังเดี่ยว จะใช้เลี้ยงนกกระทากี่ต่อเมื่อจะเก็บสถิติว่านกตัวไหนให้ไข่ดีหรือไม่ดี หรือใช้แยกเลี้ยงนกเมื่อมีการเจ็บป่วย ขนาดของกรงกว้าง 12.5 เซนติเมตร ลึก 15.5 เซนติเมตร สูง 16.5 เซนติเมตร

กรงคับ ควรสร้างให้มีความยาว 2 เมตร กว้าง 30 เซนติเมตร สูง 15 เซนติเมตร แล้วแบ่งซอยออกเป็น 4 ล็อก จะได้กรงที่มีพื้นที่กว้าง 30 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร เพื่อประหยัดพื้นที่ และแต่ละชั้นของกรงนกที่ซ้อนกันขึ้นไปจะต้องมีแผ่นสังกะสีหรือแผ่นกระเบื้องเรียบ รองไว้เพื่อเก็บมูลนก

กรงรวมฝูง ขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 1.50 เมตร สูง 15 เซนติเมตร ใช้เลี้ยงนกได้ประมาณ 50 – 75 ตัว ส่วนความสูงของกรงนั้นควรให้สูงพอกับความสูงของนกที่จะยืนยึดตัวได้ตามสบาย ถ้าสูงมากเกินไปนกมักจะบินหรือกระโดด ซึ่งจะทำให้ได้รับบาดเจ็บ

ลักษณะของกรงคล้ายกรงกกลูกนก พื้นควรใช้ลวดตาข่ายสี่เหลี่ยมขนาด 1 เซนติเมตร ด้านข้างทั้งหมดใช้ลวดตาข่ายขนาดที่ตัวนกลอดออกมาไม่ได้ พื้นลาดเอียงออกมาทางด้านนอกกรง เล็กน้อย เพื่อความสะดวกในการเก็บไข่ มีที่ให้อาหารและที่ให้น้ำอยู่ภายในกรง หรือจะใช้วิธีให้อาหารและน้ำข้างนอกกรง โดยติดรางอาหารและรางน้ำแขวนไว้ด้านนอกกรง ด้านที่ใช้ให้อาหารและน้ำนี้จะต้องใช้ลวดกลมติดตามแนวตั้ง ขนาดห่างกันพอที่นกจะลอดออกมากินอาหารและน้ำได้

อุปกรณ์การให้อาหาร

สำหรับลูกนกควรใช้กระดาดแข็งผิวหยาบหรือถาดที่มีขอบสูงประมาณ 1 เซนติเมตร เพราะหากขอบสูงเกินไปลูกนกจะกินอาหารไม่ได้

ส่วนนกใหญ่ ควรเป็นรางอาหารที่ตรงขอบด้านในมีที่ยื่นประมาณ 0.6 – 1 เซนติเมตร กันอาหารถูกคุ้ยไม่ให้หกกระเด็นออกมาได้ ซึ่งจะตั้งไว้ในกรงหรือแขวนอยู่ด้านนอกกรงก็ได้ ความยาวของรางอาหารตามความยาวของกรง ขนาดกว้างประมาณ 10 เซนติเมตร และลึกประมาณ 5 เซนติเมตร หรือจะใช้รางอาหารลูกไก่ก็ได้

อุปกรณ์การให้น้ำ

สำหรับลูกนกให้ใช้อุปกรณ์ให้น้ำลูกไก่ แบบขวดคว่ำขนาดเล็กและใส่ก้อนกรวดเล็ก ๆ ในจานน้ำด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกนกตก ส่วนนกใหญ่หรือลูกนกอายุเกิน 2-3 สัปดาห์แล้ว ใช้อุปกรณ์การให้น้ำลูกไก่แบบขวดคว่ำ ไม่ต้องใส่ก้อนกรวดหากให้น้ำภายในกรง แต่ถ้าให้น้ำภายนอกกรงก็ใช้รางน้ำแขวนไว้ด้านนอกกรงเช่นเดียวกับรางอาหารหรือจะใช้ขันน้ำก็ได้

การเริ่มต้นเลี้ยงนกกระทา

1. โดยซื้อลูกนกมาเลี้ยง ซึ่งควรจะซื้อลูกนกจากแหล่งที่แน่ใจว่าเป็นนกที่มีคุณภาพดี แข็งแรงให้ไข่ดก และปลอดภัยจากโรคติดต่อต่าง ๆ โดยลูกนกควรจะมียุ 15 – 18 วัน

การเลือกซื้อนกฟอพันธุ์ ควรเป็นนกที่มีลักษณะอ้วนท้วนสมบูรณ์ ตัวใหญ่ ตาโต แจ่มใส เมื่อมีอายุประมาณ 1 เดือน จะมีพองน้ำเชื้อเป็นพองสีขาว ๆ ถ้าหากว่าเป็นนกที่ไม่สมบูรณ์จะไม่มีพองน้ำเชื้อหรือมีก็น้อย ซึ่งผู้เลี้ยงสามารถทดลองเอามือบีบดูก็ได้ และถ้าหากเป็นนกที่ตาแคบ ตัวเล็ก ถือว่าเป็นลักษณะของนกที่ไม่สวย ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นฟอพันธุ์

การเลือกซื้อนกแม่พันธุ์ ควรเป็นนกที่อ้วนท้วนสมบูรณ์เช่นกัน ถ้าหากตัวใหญ่และกันใหญ่ด้วยก็จะดีมาก แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะต้องเลือกให้ได้อย่างนี้ทุกตัวเสมอไป เพราะอาหารถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญมากกว่า ถ้าอาหารมีคุณภาพดีก็จะส่งผลให้นกไข่ดก

2. โดยซื้อไข่มาฟักเอง แต่วิธีนี้ไม่เป็นที่นิยมกันนัก

การผสมพันธุ์

นกทั้งตัวผู้และนกตัวเมียที่จะนำมาใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์จะต้องมีอายุในระหว่าง 70 – 120 วัน และจะต้องคัดเลือกตัวที่มีลักษณะดี โดยจะต้องเป็นนกที่มีการเจริญเติบโตเร็ว และแข็งแรง

วิธีการผสมพันธุ์

เมื่อต้องการจะผสมพันธุ์นกเพื่อเอาไข่เข้าฟัก หลังจากได้เลือกเอาพ่อแม่พันธุ์นกไว้แล้ว ให้นำนกตัวผู้เข้าไปใส่ในกรงที่มีตัวเมียอยู่ โดยใช้นกตัวผู้ 1 ตัว ต่อนกตัวเมีย 2 - 3 ตัว ไม่ควรใส่ นกตัวผู้มากกว่านี้ เพราะมันอาจจะไปผสมมากเกินไปจนนกตัวเมียตาย

เมื่อนกผสมกันแล้วก็จะเริ่มเก็บไข่ หลังจากผสมแล้วในวันที่ 3 - 10 ซึ่งไข่ที่ได้ในช่วงนี้จะเป็นไข่ที่มีน้ำเชื้อสูง ถ้าแยกตัวผู้ออกจากกรงแล้วไข่ฟองต่อ ๆ ไปยังคงมีเชื้ออยู่ได้นานกว่า 6 วัน แต่ไม่เกิน 11 วัน และเมื่อใส่ตัวผู้กลับเข้าไปใหม่ ก็จะมีเชื้อและเริ่มเก็บไข่ฟักตั้งแต่วันที่ 3 เป็นต้นไป

การให้พ่อแม่พันธุ์อยู่ด้วยกันตลอดเวลาจะได้ไข่ที่มีเชื้อสูงกว่า และถ้าเอาตัวผู้อยู่ร่วมกับตัวเมื่อก่อนเป็นหนุ่มสาว นิสัยจิกกัดกันก็จะน้อยลง สำหรับพ่อแม่พันธุ์ที่มีอายุ 6 เดือนขึ้นไป จะให้ไข่ที่มีเชื้อ ลดลง และแม่พันธุ์ที่อายุมากก็ยังมีผลทำให้เปอร์เซ็นต์ไข่ฟักออกเป็นตัวลดน้อยลง แม้ว่าแม่พันธุ์ตัวนั้นจะให้ไข่ดกอยู่ก็ตาม

ข้อควรระวังในการผสมพันธุ์เพื่อให้ได้ผลดี คือ ระวังอย่าให้เป็นการผสมเลือดชิดกันจนเกินไป เพราะจะทำให้เปอร์เซ็นต์การฟักออกเป็นตัวลดน้อยลง หรือลูกนกที่จะเกิดมาพิการ ควรจะใช้วิธีผสมสายเลือดห่าง ๆ หรือผสมข้ามสายพันธุ์ เพื่อจะได้รักษาพันธุ์ไว้ได้ต่อไป

การเก็บรักษาไข่เข้าฟัก

ไข่นกกระทาที่จะนำมาใช้ฟัก จะเป็นไข่ที่เก็บจากแม่คนที่ได้รับการผสมพันธุ์จากพ่อนกแล้วประมาณ 1 สัปดาห์ และหลังจากนำฟองออกมาจากการผสมพันธุ์แล้วไม่เกิน 1 สัปดาห์

ไข่ที่จะเก็บไว้เพื่อฟัก ควรเก็บไว้ในห้องที่สะอาด ปราศจากฝุ่นละออง อากาศเย็นไม่อับ การวางไข่ควรหันเอาด้านป้านขึ้น และไม่ควรเก็บไข่ไว้นานเกินกว่า 7 วัน เพราะจะทำให้เปอร์เซ็นต์การฟักออกเป็นตัวต่ำลง การเก็บไข่ใส่ถุงพีวีซี หรือถุงพลาสติกธรรมดาจะช่วยให้สามารถเก็บรักษาไข่ได้นานถึง 13-21 วัน โดยจะช่วยให้ไข่มีเปอร์เซ็นต์การฟักออกเป็นตัว สูงกว่าการที่ไม่ได้เก็บรักษาไว้ในถุง

การเตรียมไข่ฟัก

ควรเลือกใช้ไข่ที่มีขนาดโตเข้าฟัก และเป็นไข่ที่เก็บไว้ในที่ ๆ สะอาด ซึ่งเก็บไว้ไม่เกิน 7 วัน ไข่ที่จะนำเข้าฟักอาจจะทำการรมยา เพื่อนำเชื้อโรคที่อาจติดมากับเปลือกไข่ โดยใช้ฟอร์มาลิน 12 ซีซี เทลงบนด่างทับทิม 0.6 กรัม (ส่วนผสมดังกล่าวจะใช้ได้กับเนื้อที่ 1 ลูกบาศก์ฟุต) แล้วรีบปิดตู้ ซึ่งมีไข่บรรจุอยู่ ทิ้งไว้นาน 20 นาที แล้วจึงเปิดประตูให้หมด กลิ่นยา หลังจากรมยาแล้วจึงนำไข่เข้าฟักหรือจะนำไปเก็บไว้ก่อนก็ได้

การฟักไข่

ตามปกตินกกระทาจะฟักไข่ของมันเอง แต่คนกกระทาญี่ปุ่นเป็นนกที่ปรับปรุงมาเพื่อให้ไข่ดก จึงมักไม่ยอมฟักไข่ของตัวเองเช่นเดียวกับไก่พันธุ์ไข่ทั่ว ๆ ไป การฟักไข่จึงจำเป็นต้องทำในตู้ฟักไข่ ซึ่งจะใช้ตู้ฟักไข่น้ำร้อนหรือตู้ฟักไข่ไฟฟ้าก็ได้ ไข่นกจะใช้เวลาฟักออกเป็นตัวประมาณ 16-17 วัน

ก่อนที่จะนำไข่เข้าตู้ฟัก จะต้องทำความสะอาดตู้ฟักให้ดี แล้วรมยามาเชื้อโรคในตู้ฟัก ไข่ด่างทับทิม 0.4 กรัม ต่อฟอร์มาลิน 40 เปอร์เซ็นต์ 22 ซี.ซี. สำหรับเนื้อที่ 1 ลูกบาศก์เมตร โดยจัดหาจานเคลือบหรือกะละมังเคลือบวางไว้ที่พื้นตู้ฟัก เทด่างทับทิมลงในภาชนะ แล้วเทฟอร์มาลินลงไป จากนั้นรีบปิดประตูตู้ฟัก หากเป็นตู้ฟักไข่ไฟฟ้าก็เปิดสวิทซ์ให้พัดลมหมุนด้วย ปล่อยให้ควันรมอยู่ในตู้ฟักประมาณ 20 นาที จึงค่อยเปิดช่องระบายอากาศให้กลิ่นหายออกจากตู้ ส่วนไข่ฟักหากเก็บไว้ในห้องที่มีความเย็น จะต้องนำไข่ฟักมาฟักไว้สัก 2 ชั่วโมง เพื่อให้คลายความเย็นจนกว่าไข่ฟักจะมีอุณหภูมิปกติจึงค่อยนำเข้าตู้ฟัก การวางไข่ในถาดฟักให้วางทางด้านป้านของฟองไข่ไว้ด้านบนเสมอ การควบคุมอุณหภูมิในตู้ฟัก ถ้าใช้ตู้ฟักแบบน้ำร้อน อุณหภูมิสำหรับฟักไข่ควรใช้ 101 องศาฟาเรนไฮด์ หากใช้ตู้ฟักไฟฟ้าให้ใช้อุณหภูมิ 99.5 องศาฟาเรนไฮด์ จะสูงหรือต่ำกว่านี้ก็ไม่ควรเกิน 0.5 องศา ให้มีความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ สำหรับการกลับไข่ ควรกลับไข่ไม่น้อยกว่าวันละ 3 ครั้ง

ในทุก ๆ 2 – 4 ชั่วโมง ตั้งแต่วันแรกที่เริ่มฟักจนถึงวันที่ 14 จึงหยุดกลับ เตรียมไข่สำหรับการฟักออกเป็นตัวของลูกนก และเมื่อฟักไข่ไปได้แล้ว 7 วัน ควรจะส่องไข่เพื่อตรวจดูว่า มีเชื้อหรือเชื้อตายหรือไม่ และส่องดูไข่อีกครั้งเมื่อครบ 14 วัน หรือจะส่องไข่เพียงครั้งเดียวเมื่อฟักครบ 14 วันแล้วก็ได้ ไข่นกกระทาจะฟักออกเป็นตัวประมาณวันที่ 16 – 18 นับจากวันเข้าตู้ฟัก

ปัจจัยเกี่ยวข้องกับผลของการฟักไข่

1. ช่วงระยะเวลาที่เอาตัวผู้เข้าผสม ตามปกติไข่อาจมีเชื้อได้ภายใน 24 ชั่วโมงหลังการผสมพันธุ์ หากผสมแบบธรรมชาติ หรือผสมแบบฝูง ราว 3-5 วัน ให้เก็บไข่ไปฟักได้ ถ้าเป็นฝูงใหญ่ ควรปล่อยตัวผู้ไว้ประมาณ 1 สัปดาห์จึงค่อยเก็บไข่ไปฟัก ทั้งนี้ในการผสมฝูงนั้นเนื่องจากมีแม่พันธุ์จำนวนมาก บางตัวอาจจะยังไม่ได้รับการผสมพันธุ์ ถ้าเก็บไข่ไปเข้าฟักเร็วเกินไปอาจทำให้ได้ไข่ที่ไม่มีเชื้อมาก
2. ฤดูกาล ฤดูฟักไข่ในเมืองไทยควรเริ่มตั้งแต่ปลายฤดูฝนไปจนถึงเดือนมีนาคม ซึ่งโอกาสที่เชื้อแข็งแรงและผสมดีจะมีมากกว่าในฤดูร้อน เนื่องด้วยสัตว์ปีกมีอวัยวะอยู่ในร่างกายที่มีอุณหภูมิสูงอยู่แล้ว ดังนั้นหากอากาศภายนอกสูงกว่า 94 องศาฟาเรนไฮด์ จะทำให้ตัวอสุจิเสื่อมสมรรถภาพ และเป็นหมันชั่วคราว ฉะนั้นในฤดูร้อนจึงมักจะมีเชื้อต่ำกว่าฤดูธรรมดา
3. อาหาร ในฤดูผสมพันธุ์ ควรให้อาหารที่มีคุณภาพดี มีโภชนาการแก่พ่อแม่พันธุ์อย่างพอเพียง การให้อาหารที่ขาดวิตามินอีหรือวิตามินอื่นเป็นเวลานาน ๆ หรือพ่อแม่พันธุ์กินอาหารไม่เพียงพอย่อมมีผลต่อสุขภาพ ทำให้พ่อแม่พันธุ์นั้นให้เชื้อที่ไม่แข็งแรง พ่อแม่ที่ใช้ทำพันธุ์ควรให้อาหารที่มีโปรตีนสูงกว่าระยะไข่ คือ มีโปรตีนประมาณร้อยละ 24
4. การผสมพันธุ์ พันธุกรรมมีผลต่อการมีเชื้อและการฟักออก การผสมเลือดชิดหลาย ๆ ชั่ว (generation) จะทำให้ความสมบูรณ์พันธุ์ของไข่ลดลง เพราะถ่ายทอดลักษณะที่อ่อนแอมาด้วย

การกกและการเลี้ยงดูลูกนก

การกก

เมื่อลูกนกฟักออกจากไข่หมดแล้ว สังเกตดูเมื่อเห็นว่าขนแห้งดีแล้วจึงค่อยนำออกมาจากตู้ฟัก นำมาเลี้ยงดูในกรงกกลูกนก การกกลูกนกกระทาควรทำการกกในที่มืดซิดไม่มีลมโกรก กรงกกควรมีขนาดกว้าง 2 ฟุต ยาว 4 ฟุต และสูง 6 นิ้ว ซึ่งกรงขนาดดังกล่าวจะสามารถเลี้ยงลูกนกกระทาขนาดนี้ได้ประมาณ 500 ตัว ถ้ามีลูกนกกระทามากกว่านี้ก็ต้องทำกรงให้ใหญ่ขึ้นด้วย พื้นกรงควรปูด้วยกระสอบ ฟางข้าว หญ้าแห้ง หรือจะเป็นกระดาษฉิวหยาบ ไม่ควรใช้กระดาษหนังสือพิมพ์หรือกระดาษถุงอาหาร เพราะจะทำให้ลูกนกคลื่น เกิดขาถ่างหรือขาพิการได้ โดยเฉลี่ยน้ำหนักตัวลูกนกเมื่ออายุ 1 วัน จะหนักประมาณ 6.75 กรัม ซึ่งมีขนาดเล็กมาก

ลูกนกเมื่อนำมาเลี้ยงในกรงก ลูกนกต้องการความอบอุ่น จึงต้องให้ความอบอุ่นเพื่ออก ลูกนก โดยใช้หลอดไฟขนาด 60 วัตต์ แขนงไว้ตรงกลางกรงก ให้สูงจากพื้นประมาณ 6-8 นิ้ว หรือ ใช้วิธีสังเกตุลูกนกก็ได้ ถ้าลูกนกรวมกันอยู่ตรงกลางมาก แสดงว่าความร้อนไม่พอให้หย่อนหลอด ไฟฟ้าให้ต่ำอีก ถ้าลูกนกหนีจากบริเวณตรงกลางไปอยู่ข้าง ๆ มากแสดงว่าร้อนเกินไป ให้ขยับดึง หลอดไฟให้สูงขึ้น แต่ถ้าสังเกตว่าลูกนกหนาวมาก ควรเปลี่ยนหลอดไฟเป็นขนาด 100 วัตต์ สำหรับ ความอบอุ่นหรืออุณหภูมิที่ลูกนกต้องการ มีดังนี้

อายุ 0 – 1 สัปดาห์ ต้องการความอบอุ่น 38 องศาเซลเซียส อายุ 1 – 2 สัปดาห์ ต้องการ ความอบอุ่น 35 องศาเซลเซียส อายุ 2 – 3 สัปดาห์ ต้องการความอบอุ่น 30 องศาเซลเซียส

ปกติแล้วจะกกลูกนกเพียงแค่ 10 วัน หรือ 2 สัปดาห์ เท่านั้น เพราะอุณหภูมิที่ลูกนก ต้องการหลังจากสัปดาห์ที่ 2 จะเท่ากับอุณหภูมิปกติทั่ว ๆ ไปของประเทศไทย แต่ทั้งนี้หากเป็น ระยะเวลาที่อากาศหนาวอาจจะต้องใช้ระยะเวลาในการกกถึง 3 สัปดาห์

การให้น้ำ

ใช้น้ำสะอาดใส่ในอุปกรณ์การให้น้ำแบบขวด และใส่ก้อนกรวดเล็ก ๆ ลงในจานน้ำด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้ลูกนกตกน้ำ และในระยะ 3-7 วันแรก ควรละลายยาปฏิชีวนะผสมในน้ำให้ลูกนก กิน เพราะจะช่วยให้นกเจริญเติบโตเร็วขึ้นและแข็งแรง

การให้อาหาร

จะใช้อาหารลูกไก่กระทงสำเร็จรูปเลี้ยงลูกนก หรือจะผสมอาหารเองตามสูตรก็ได้ การให้อาหารให้โปรยอาหารลงบนกระดาษ และตั้งที่ให้น้ำห่างจากไฟ เพื่อให้บริเวณด้านล่างของ หลอดไฟเป็นที่พักของลูกนก รวมทั้งไม่ควรโปรยอาหารลงบริเวณดังกล่าวด้วย เพราะนกจะนอนทับ อาหารทำให้อกอื่น ๆ กินอาหารไม่ได้ เมื่อนกโตขึ้นอาจใช้รางอาหารเล็ก ๆ ใส่อาหารให้ลูกนกกิน เช่น การให้อาหารลูกไก่เล็ก ก็ได้ โดยน้ำและอาหารควรจะมีให้ลูกนกได้กินตลอดเวลา เมื่อน้ำหรือ อาหารหมด ควรจะหมั่นเติมอย่าให้ขาด

เมื่อลูกนกอายุได้ 1 สัปดาห์ ควรเปลี่ยนเอากระสอบที่ปูรองพื้นกรงออก แล้วเอา กระสอบใหม่ ปูรอง หรือจะใช้กระดาษหนังสือพิมพ์หรือกระดาษรองอาหารปูรองพื้นแทนก็ได้ เมื่อลูกนกอายุได้ 10 วัน ให้ย้ายลูกนกไปยังกรงกที่มีขนาดใหญ่ขึ้น หรือลดจำนวนนกให้น้อยลง เหลือ 250-300 ตัว สำหรับกรงขนาด 2 ฟุต × 4 ฟุต × 6 นิ้ว และด้านบนของกรงควรจะเป็นแบบเปิด โดยปิดด้วยลวดตาข่าย ในระยะนี้หากอากาศไม่หนาวเย็นควรให้ไฟเฉพาะเวลากลางคืนเท่านั้น เมื่อลูกนกอายุได้ 15 วัน ก็ให้ย้ายไปเลี้ยงในกรงกรุ่น หรือกรงเลี้ยงนกใหญ่ได้ ทั้งนี้เพราะว่าลูกนก ในระยะนี้มีความแข็งแรงพอที่จะเหยียบพื้นกรงลวดตาข่ายได้ และมีขนเต็มตัวแล้ว

การคัดแยกเพศ

โดยทั่วไปแล้ว เมื่อนกมีอายุประมาณ 3 สัปดาห์ จะสามารถใช้วิธีการสังเกตจากลักษณะภายนอกของนกได้อย่างชัดเจนนั่นก็คือสีขน นกตัวผู้จะมีขนหน้าอกและบริเวณลำคอสีเหลืองแกมน้ำตาล ปนขาว นกตัวผู้ที่มีอายุ 30-40 วัน จะมีเสียงร้องหรือขันซึ่งเป็นเสียงแหบ ๆ จากลำคอ ส่วนนกตัวเมียสีขนบริเวณคอไม่ค่อยเข้ม หรืออาจมีสีน้ำตาลปนเทาและมีลายดำปนขาว มีเสียงร้องแหลมและเอื้อนนานกว่าตัวผู้

ถ้าจะคัดเพศให้ได้ผลแน่นอนแล้ว ให้ตรวจดูที่ช่องทวาร โดยเมื่อปลิ้นก้นออกดู หากสังเกตเห็นอวัยวะยื่นออกมาจากก้นเป็นดั่งเล็ก ๆ ก็แสดงว่านกตัวนั้นเป็นตัวผู้ ส่วนในตัวเมียจะเห็นช่องเปิดของปากท่อนำไข่ชัดเจน

การตัดปากนก

การตัดปากนกกระทาจะทำเมื่อนกนกมีอายุประมาณ 14 - 21 วัน หรือหลังจากได้คัดแยกเพศแล้ว การตัดปากนี้จะเป็นการตัดเอาส่วนของปากบางส่วนออก เพื่อป้องกันการทิ้งขนกัน และป้องกันการจิกกันกัน เพราะในระหว่างที่นกเบ่งไข่ ก้นด้านในซึ่งมีสีแดงจะปลิ้นออกมา เมื่อนกตัวอื่นเห็นจะเกิดความสนใจและมักชอบจิก ทำให้ก้นตัวที่ถูกจิกกันเกิดอาการคันอักเสบ และทำให้ตายได้

สาเหตุที่สำคัญของการจิกกันของนกกระทา มีหลายประการ เช่น การเลี้ยงนกกระทาแน่นเกินไป อุณหภูมิภายในโรงเรือนร้อนเกินไป อากาศถ่ายเทไม่ดี หรือนกกระทาขาดน้ำและอาหารเป็นเวลานาน รวมถึงการวางที่ให้น้ำและอาหารไว้สูงเกินไป ทำให้นกกินไม่สะดวก เป็นต้น ซึ่งจะป้องกันด้วยการจัดการที่ถูกต้อง และให้อาหารที่มีคุณภาพดี และเพียงพอต่อจำนวนนกกระทา แต่อย่างไรก็ดี เมื่อเกิดปัญหาการจิกกันขึ้นแล้ว เป็นการยากที่จะควบคุม นอกจากการตัดปากเท่านั้นที่สามารถควบคุมปัญหาการจิกกันได้เด็ดขาด

เครื่องตัดปากนกกระทามีหลายแบบหลายชนิด แต่แบบที่นิยมและเหมาะสมก็คือ การใช้เครื่องจี้ไฟฟ้าที่ใช้กับลูกไก่ เครื่องจี้ไฟฟ้าแบบนี้สามารถประยุกต์ใช้กับนกกระทาได้โดยใช้จี้ปากบนออก 1 ใน 3 ของความยาว จี้ให้ห่างจากจมูกเล็กน้อย หรือประมาณระหว่างกลางจากปลายจงอยปากกับรูจมูกนกกระทา ซึ่งเป็นระยะที่ควรตัดออก จะตัดออกทั้งปลายปากบนและล่างก็ได้ โดยให้ปากล่างเหลือยาวกว่าปากบน จี้นานไม่เกิน 3 วินาที

ข้อควรระวังคือ อย่าให้เหลือสั้นมาก เพราะจะทำให้การเจริญเติบโตของลูกนกกระทาชะงักลงหรือถึงตายได้ และระวังอย่าจับหรือบีบลูกนกแรงเกินไป เพราะนกกระทาจะบอบช้ำเสียแล้วไม่โต ไม่ควรจี้นานเกินไป หรือตั้งไฟร้อนเกินไป เพราะรอยไหม้จะลามถึงจมูกทำให้จมูกอักเสบ นกกระทาจะตายได้เช่นกัน

การเลี้ยงนกกกระทารุ่น

นกกกระทารุ่น คือ ลูกนกกกระทาที่ฟักระยะกตั้งแต่อายุ 15 วัน จนมีอายุ 35 วัน ลูกนกในระยะนี้ส่วนมากจะมีขนงอกเต็มตัวแล้ว และมีความแข็งแรงพอที่จะเหยียบพื้นกรงลดตาข่ายได้ จึงไม่จำเป็นต้อง ปูรองพื้นกรงต่อไป

การเลี้ยงลูกนกในช่วงระยะนี้มีจุดประสงค์เพื่อที่จะผลิตนกกกระทาที่มีคุณภาพสูง ให้ไข่ตกและฟองใหญ่ ซึ่งจะทำให้ได้รับผลตอบแทนที่สูง ดังนั้นนกกกระทาจะต้องมีการเจริญเติบโตที่ดี มีอวัยวะทุกส่วนภายในร่างกายสมบูรณ์ และแข็งแรง การเลี้ยงลูกนกกกระทาในช่วงระยะนี้ควรปฏิบัติดังนี้

การให้น้ำ

ปฏิบัติเช่นเดียวกับการให้น้ำลูกนก เพียงแต่ไม่ต้องใส่ก้อนกรวดเล็ก ๆ ลงในภาชนะให้น้ำอีกต่อไป

การให้อาหาร

ใช้อาหารลูกนกตามเดิม แต่อย่าใส่อาหารจนเต็มรางให้ใส่เพียงครึ่งรางเท่านั้น และควรใช้ลดตาข่ายสีเหลืองวางบนรางอาหาร เพื่อป้องกันไม่ให้นกคุ้ยเขี่ยอาหารออกมานอกกรง

การให้แสงสว่าง

ลูกนกในช่วงนี้จะหยุดการกักให้ความอบอุ่น เพียงแต่จะให้แสงสว่างในตอนกลางวันเท่านั้น โดยให้มีแสงสว่างประมาณ 1.5 ฟุต – แแรงเทียน

เมื่อเลี้ยงลูกนกจนมีอายุได้ 3 สัปดาห์ หรือมีอายุได้ 1 เดือน ให้ทำการคัดแยกเพศ โดยแยกลูกนกตัวผู้และตัวเมียเลี้ยงพวกละครง สำหรับตัวผู้จะนำมาเลี้ยงต่อเพื่อจำหน่ายเป็นนกเนื้อ หากประสงค์เลี้ยงไว้ทำพันธุ์ก็ควรคัดเลือกเอาเฉพาะตัวผู้ที่มีลักษณะดีไว้เท่านั้น แต่ในทางที่ถูกต้องแล้วไม่ควรจะนำเอานกจากฟาร์มเดียวกันผสมกัน เนื่องจากจะเป็นการผสมเลือดชิดกันจนเกินไป ซึ่งจะทำให้เปอร์เซ็นต์ฟักออกเป็นตัวลดลงมาก และลูกนกที่ได้ก็จะไม่แข็งแรง หากมีความประสงค์จะผสมพันธุ์นกกกระทาเพื่อเอาไข่ฟัก ควรหาซื้อจากฟาร์มอื่นจะดีกว่า ส่วนนกตัวเมียหลังจากคัดเลือกเฉพาะตัวเมียที่ลักษณะดีแล้ว ควรจะทำการตัดปากเสียก่อนที่จะนำไปเลี้ยงต่อไป

การเลี้ยงนกกระทาเนื้อ

นกกระทาเนื้อ คือ นกกระทาตัวผู้ที่ได้จากคัดแยกเพศออกจากนกตัวเมียในช่วงอายุ 3 สัปดาห์ ถึง 1 เดือน หรือเป็นนกที่เหลือนจากการคัดเลือกไว้ทำพันธุ์ หรืออาจเป็นนกกระทาตัวเมียที่ให้ไข่ลดลง นกกระทาเหล่านี้จะนำมาเลี้ยงให้เกิดความสมบูรณ์ ให้น้ำนม และให้น้ำหนักดี เพื่อจะได้นำไปขายเป็นนกเนื้อต่อไป ซึ่งนกเหล่านี้จะนำมาเลี้ยงในกรงใหญ่ โดยใส่กรงละประมาณ 15-20 ตัว และทำการปฏิบัติดูแลดังนี้

การให้น้ำ

ควรมีน้ำจืดที่ใสสะอาดและเย็นให้นกกินได้ตลอดเวลาที่ต้องการ อาจใช้อุปกรณ์การให้น้ำที่เป็นรางน้ำสังกะสีหรือพลาสติกเช่นเดียวกับรางให้น้ำไก่ หรือจะใช้ถ้วยหรือขันก็ได้ตามความเหมาะสม ในกรณีที่เลี้ยงในกรงใหญ่รวมกันหลาย ๆ ตัว ควรใช้อุปกรณ์การให้น้ำแบบขวดคว่ำ

การให้อาหาร

ต้องให้อาหารที่มีโภชนาการที่เหมาะสมกับประเภทของนก ควรใช้อาหารลูกไก่วงที่มีระดับโปรตีนร้อยละ 28 หรือจะให้อาหารไก่กระตังเลี้ยงก็ได้ อาหารควรใส่ให้เพียงพอในรางอาหาร แต่อย่าให้มากกว่าครึ่งหนึ่งของความลึกของรางอาหารนั้น เพราะนกจะคุ้ยหกรื้อราดได้

การให้แสงสว่าง

นกกระทาเนื้อก็ต้องการแสงสว่างเช่นเดียวกับนกกระทาไข่ ทั้งนี้ก็เพื่อช่วยเร่งการเจริญเติบโตของนกกระทาให้เร็วขึ้น แต่การให้แสงสว่างเพิ่มจากธรรมชาติ จะมากขึ้นเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เลี้ยง แต่โดยทั่วไปแล้วมักจะให้แสงสว่างเพิ่มในช่วงเวลากลางคืน 2-3 ชั่วโมง

การจับจำหน่าย

สำหรับระยะเวลาในการเลี้ยง นับตั้งแต่เริ่มเลี้ยงจนกระทั่งสามารถจับจำหน่ายได้นั้น หากมีการเลี้ยงดูแลและการจัดการที่ดีแล้ว เมื่อเลี้ยงได้ 35-40 วัน ก็จะได้นกเนื้อที่มีขนาดโตสามารถจับไปจำหน่ายได้

การเลี้ยงนกกระทาไข่

สำหรับการเลี้ยงนกกระทาไข่เพื่อเป็นการค้า ปัจจุบันเกษตรกรนิยมเลี้ยงแบบขังกรงดับ และวางซ้อนกัน 4-5 ชั้น แต่ละชั้นจะห่างกัน 5 นิ้ว ระหว่างชั้นบนพื้นหลังกรงก็จะใช้แผ่นสังกะสี เรียบรองรับขี้นก ทั้งนี้ก็เพื่อความสะดวกในการดูแลทำความสะอาด การเลี้ยงแบบกรงดับนี้ ในกรง แต่ละกรงก็จะขังนกประมาณ 10-13 ตัว สำหรับการเลี้ยงนกกระทาไข่มีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

การให้น้ำ

ควรจะใช้รางน้ำ ถ้วย ท่อพีวีซีผ่าครึ่ง หรือภาชนะอื่น ๆ ใส่น้ำแขวนไว้ให้กินนอกกรง ซึ่งควรมีให้นกได้กินตลอดเวลา เพราะถ้าขาดน้ำแล้วจะทำให้นกเกิดการเครียด และจะส่งผลกระทบต่อ การไข่ของนกกระทาด้วย โดยทั่วไปควรจะเปลี่ยนน้ำวันละครั้ง อย่าปล่อยให้ น้ำมีกลิ่นเหม็น

การให้อาหาร

ให้ใช้รางอาหารแบบให้ไก่ใส่อาหารให้กิน การให้อาหารควรให้วันละ 3 เวลา คือ เช้า เที่ยง และเย็น เพราะนกกินอาหารทั้งวันทั้งคืน เมื่อนกอายุ 35 วันแล้ว ควรเปลี่ยนอาหารโดยให้อาหารที่มีโปรตีนประมาณร้อยละ 24 เพื่อนกจะได้เจริญเติบโตเต็มที่มีขนเป็นมันเต็มตัว การเปลี่ยนอาหารสำหรับนกในระยะให้ไข่นี้ไม่ควรเปลี่ยนกะทันหัน เพราะจะทำให้กระทบกระเทือนต่อการให้ไข่

การให้แสงสว่าง

การให้แสงสว่างเพิ่มในช่วงเวลากลางคืน จะช่วยให้นกกระทาไข่ได้ดีขึ้น เนื่องจากแสงสว่างจะช่วยกระตุ้นการทำงานของต่อมใต้สมองให้สร้างฮอร์โมน และไปยังรังไข่การทำงานของรังไข่ ในการเลี้ยงนกไข่จึงควรให้แสงสว่างในเวลากลางคืน โดยอาจเป็นแสงไฟฟ้าจากหลอดไฟฟ้าธรรมดาหรือหลอดนีออนก็ได้ และให้มีแสงสว่างกระจายทั่ว ๆ ไปได้สม่ำเสมอ อย่าให้มีเงามืดบัง รางน้ำ และรางอาหาร โดยปกติจะให้แสงสว่างตลอดคืน

การป้องกันศัตรูนก

ควรป้องกันอย่าให้นก หนู แมว หรือสุนัขเข้ามาภายในโรงเรือนที่เลี้ยงนกเป็นอันขาด เพราะสัตว์เหล่านี้จะไปแย่งอาหาร เป็นพาหะนำโรค หรืออาจทำอันตรายนกกระทาถึงตายได้

การเก็บไข่

โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว หากนกได้กินอาหารที่มีจำนวนโปรตีนประมาณร้อยละ 24 นกจะเริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 49-54 วัน และเมื่อเริ่มให้ไข่ฟองแรก นกจะมีน้ำหนักตัวประมาณ 141-150 กรัม ส่วนน้ำหนักฟองไข่จะหนักประมาณฟองละ 9.6-10.4 กรัม นกจะให้ไข่ดกระหว่างอายุ 60-150 วัน นกบางตัวให้ไข่ดกถึง 300 กว่าฟองต่อปี

สำหรับการเก็บไข่ ควรเก็บทุกวัน ถ้าเป็นไปได้ควรเก็บวันละ 3 - 4 ครั้ง แล้วรีบนำไข่ไปเก็บไว้ในห้องที่เย็น เพื่อรักษาคุณภาพไข่ก่อนที่จะได้นำส่งตลาด

อาหารนกกกระทา

การให้อาหารนกกที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ไข่ที่มีคุณภาพดี แต่ก่อนให้เกิดต้นทุนต่ำที่สุด

สำหรับปริมาณอาหารที่นกกิน จะขึ้นอยู่กับอัตราการไข่และน้ำหนักตัวของนก โดยทั่วไป นกอายุตั้งแต่ 1-42 วัน จะกินอาหารเฉลี่ยตั้งแต่ต้นควันละ 14-18 กรัม ถ้าอาหารไม่มีการหกเรียราด แต่ถ้าปากรางอาหารไม่มีขอบกั้นอาหารถูกคู้ยเขี่ยหก หรือเติมอาหารเกินครึ่งรางแล้ว ก็อาจจะสิ้นเปลืองอาหารถึงวันละ 30-35 กรัม

อาหารที่ใช้เลี้ยงนกกกระทาในปัจจุบันได้เริ่มมีอาหารสำหรับนกกกระทาโดยเฉพาะ แต่ส่วนใหญ่แล้วจะใช้อาหารไก่ไข่หรือไก่พันธุ์เป็นอาหารนกกกระทา

หลักเกณฑ์หรือวิธีการให้อาหารของนกกกระทาพอจะสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ลูกนกกกระทาอายุ 0 - 4 สัปดาห์ จะใช้หัวอาหารเลี้ยงไก่กระทง หัวอาหารเลี้ยงไก่ไข่ ที่มีเปอร์เซ็นต์โปรตีนร้อยละ 28 หรือหัวอาหารลูกไก่ทอง
2. นกกกระทาในระยะเริ่มไข่ จะใช้หัวอาหารเลี้ยงไก่ไข่ที่มีเปอร์เซ็นต์โปรตีนร้อยละ 24 เลี้ยง และหลังจากอายุ 10 เดือนขึ้นไป ก็อาจจะเปลี่ยนมาใช้หัวอาหารไก่ไข่ที่มีโปรตีนร้อยละ 20 แทนก็ได้
3. สำหรับนกกกระทาในระยะไข่ อย่าเปลี่ยนชนิดหรือสูตรของอาหารทันที เพราะจะทำให้ นกกระทาหยุดไข่หรือไข่ลดลง
4. ควรเพิ่มน้ำมันตับปลาลงในอาหาร เพื่อให้ไข่ได้สะดวก
5. หลังจากนกกกระทามีอายุได้ 4 สัปดาห์แล้ว ควรเติมไคแคลเซียมฟอสเฟต หรือเปลือก หอยนางรมป่นลงในอาหารบ้าง เพื่อเพิ่มแคลเซียมและฟอสเฟต แต่ถ้าใช้หัวอาหารลูกไก่ทองเลี้ยงแล้ว ไม่จำเป็นต้องเติมแร่ธาตุดังกล่าว เพราะอาหารชนิดนี้มีแร่ธาตุเพียงพอแล้ว
6. ถ้ามีการการจิกกันของนกในฝูง ควรเติมอาจินิน หรือเพิ่มอาหารที่มีใยเพื่อช่วยแก้ ปัญหา
7. ถ้าขนของนกกกระทาไม่ขึ้น หรือขึ้นช้า ควรเพิ่มเมท ไธโอนีนกับซีสตีนลงในอาหาร
8. อาหารที่ใช้เลี้ยง ต้องเป็นอาหารที่ดีและใหม่เสมอ ไม่ติดเชื้อโรคจากสัตว์อื่น เช่น นก หนู หรือมียามาแมลงเจือปน
9. หากเป็นอาหารผสม ควรผสมใช้ตามอายุและประเภทนก
10. เมื่อผสมอาหารเสร็จแล้ว ควรปิดผนึกให้เรียบร้อย หรือเก็บในภาชนะที่มิดชิด และ เก็บไว้ในที่แห้ง เย็น ไม่มีเชื้อรา
11. อาหารที่ผสมเลี้ยงนกกกระทา ไม่ควรผสมใช้นานเกิน 2 สัปดาห์ เพราะจะทำให้คุณภาพเสีย และมีกลิ่นเหม็นหืน
12. อาหารนกกที่เลี้ยง อาจใส่ยาปฏิชีวนะหรืออื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกันได้ด้วยก็ได้

การทำวัคซีน

การทำวัคซีนเป็นการป้องกันโรคที่อาจจะเกิดกับนกกระทา ก่อนที่จะมีการระบาดขึ้นในฝูงนก ปัจจุบันนี้ประเทศไทยสามารถผลิตวัคซีนป้องกันโรคในสัตว์ปีกได้หลายชนิด เช่น วัคซีนป้องกันโรคหลอดลมอักเสบ วัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล วัคซีนป้องกันโรคฝีดาษ และวัคซีนป้องกันโรคอหิวาต์ ส่วนวัคซีนชนิดอื่นนั้นแม้จะผลิตขึ้นไม่ได้ ก็มีการนำเข้าจากต่างประเทศ และมีจำหน่ายทั่วไป การทำวัคซีนให้นกกระทานั้นเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการป้องกันโรคได้ จำเป็นจะต้องศึกษาถึงวิธีการใช้ และวิธีการในการปฏิบัติด้วย

ข้อควรปฏิบัติในการทำวัคซีน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และถูกต้องกับนกกระทา ควรคำนึงถึงข้อปฏิบัติดังนี้

1. อายุของนกกระทาและระยะเวลาในการทำวัคซีน เพราะมีความสำคัญต่อการสร้างภูมิคุ้มกันโรคของนกกระทาเป็นอย่างมาก ดังนั้นในการทำวัคซีนจึงควรทำตามกำหนดระยะเวลาอย่างถูกต้อง
2. สุขภาพของนกกระทาขณะที่ทำวัคซีน จะต้องมีความสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่เป็นโรคระบาดและต้องปลอดภัยจากพยาธิ เพราะจะทำให้วัคซีนไม่ได้ผลเท่าที่ควร และอาจทำให้นกกระทาป่วยมีอาการถึงขั้นรุนแรงได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการรักษาสุขภาพของนกกระทาและอาการแทรกซ้อนต่าง ๆ จึงควรให้ยาปฏิชีวนะหรือวิตามินติดต่อกันเป็นเวลา 3 วัน คือ ก่อนและหลังทำวัคซีน 1 วัน และในวันทำวัคซีนอีก 1 วัน
3. วัคซีนที่ใช้ต้องไม่หมดอายุหรือเสื่อมสภาพ และควรซื้อวัคซีนจากแหล่งที่เชื่อถือได้เท่านั้น
4. การเก็บรักษาวัคซีน จะต้องเก็บไว้ในที่เย็นจัด เช่น ในช่องแข็งของตู้เย็น หรือตามคำแนะนำของการใช้วัคซีนนั้น ในการขนส่งจะต้องบรรจุในกระติกน้ำแข็งผสมเกลือ และควรระวังอย่าให้วัคซีนถูกความร้อนหรือแสงอาทิตย์ เพราะจะทำให้วัคซีนเสื่อมคุณภาพได้
5. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำวัคซีนทุกชิ้น จะต้องได้รับการทำความสะอาด และผ่านการฆ่าเชื้อ อาจจะเป็นวิธีต้ม หรือนึ่งไอน้ำ แล้วทิ้งไว้ให้เย็นก่อนนำไปใช้ทุกครั้ง ในกรณีที่ทำวัคซีนละลายน้ำ ควรล้างภาชนะต่าง ๆ ให้สะอาดหมดจดก่อนนำไปใช้ทุกครั้ง
6. ในการผสมวัคซีน จะต้องผสมในอัตราที่ถูกต้องและเหมาะสม เมื่อผสมเสร็จแล้ว ควรใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง
7. วัคซีนที่ผสมแล้วเหลือใช้ รวมทั้งหลอดหรือขวดบรรจุวัคซีนก่อนทิ้งควรผ่านการต้มเพื่อฆ่าเชื้อเสียก่อน

วิธีการทำวัคซีน

การทำวัคซีนให้กับนกกระทานั้น มีหลายวิธีด้วยกัน และวัคซีนแต่ละชนิดอาจมีวิธีการทำเพียงวิธีเดียวหรือหลายวิธีก็ได้ จึงควรศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับวัคซีนแต่ละชนิดพร้อมทั้งวิธีการใช้ให้ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้การใช้วัคซีนมีประสิทธิภาพ สำหรับวิธีการให้วัคซีนแก่นกนั้นมีหลายวิธีด้วยกัน ได้แก่

1. การหยอดตา เป็นวิธีที่นิยมกันมาก เพราะทำได้ง่ายและขั้นตอนไม่ยุ่งยากมากนัก วิธีการทำโดยการหยอดวัคซีนลงกลางลูกนัยน์ตาของนกกระทาข้างใดข้างหนึ่งเพียง 1 หยด

2. การแทงปีก วิธีนี้นิยมทำกับวัคซีนฝีดาษ ทำโดยใช้เข็มสำหรับแทงปีก ซึ่งมีช่องสำหรับกักวัคซีนอยู่ จากนั้นจึงจุ่มเข็มลงในวัคซีนคูดวัคซีนในปริมาณที่ต้องการใช้ โดยเอียงภาชนะที่ใส่วัคซีนเล็กน้อย เพื่อให้เข็มกักวัคซีนได้เต็มที่ แล้วจึงแทงเข็มให้ทะลุผ่านแผ่นหนังที่ปีกนก

3. การฉีดเข้าใต้ผิวหนัง ให้ใช้เข็มฉีดยาแบบอัตโนมัติซึ่งจะทำให้สะดวกมากขึ้น ปกติใช้เข็ม ฉีดยาเบอร์ 20 ขนาด ½ นิ้ว ฉีดเข้าใต้ผิวหนังบริเวณต้นคอนก แต่ต้องระวังอย่าให้ฉีดยาทะลุหนังออกไปหรือแทงเข็มต่ำลงไปในกล้ามเนื้อคอนก

4. การฉีดเข้ากล้ามเนื้อ ใช้เข็มฉีดยาแบบอัตโนมัติ เบอร์ 20 ขนาด ½ นิ้ว ฉีดเข้ากล้ามเนื้อบริเวณต้นขา หน้าอก หรือที่ต้นปีกของนก

5. การละลายน้ำ โดยเอาวัคซีนชนิดละลายน้ำที่ต้องการ มาละลายลงในน้ำให้หนัก น้ำที่ใช้ต้องเป็นน้ำที่สะอาด เย็น และปราศจากเชื้อโรคหรือยาฆ่าเชื้อใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น น้ำฝน เป็นต้น ถ้าเป็นน้ำประปาควรทิ้งไว้ 24 – 48 ชั่วโมง ก่อนนำไปใช้ เพราะสารเคมีและคลอรีนในน้ำประปาจะ ทำให้วัคซีนเสื่อมคุณภาพได้ ควรผสมนมผงสกัดไขมัน (หางนมผง) ในอัตรา 100 กรัมต่อน้ำสะอาด 40 ลิตร ซึ่งใช้ผสมกับวัคซีนขนาด 1,000 โด๊ส

หลักการและวิธีปฏิบัติในการทำวัคซีนให้แก่นกกระทานั้น สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับนกกระทาได้ดังนี้

- 1) อายุ 1 วัน ให้วัคซีนมาเร็กซ์ โดยการฉีดเข้าใต้ผิวหนัง
- 2) อายุ 7 – 10 วัน ให้วัคซีนนิวคาสเซิล โดยหยอดจมูกหรือตา
- 3) อายุ 2 สัปดาห์ ให้วัคซีนฝีดาษ โดยการแทงปีก
- 4) อายุ 4 สัปดาห์ ให้วัคซีนนิวคาสเซิล และหลอดลมอักเสบ โดยการละลายน้ำให้กิน
- 5) ทุก ๆ 3 – 4 เดือน ให้วัคซีนนิวคาสเซิล โดยการละลายน้ำให้กิน

โรคที่อาจเกิดกับนกกระทา

โรคที่เกิดกับนกกระทาจะคล้ายคลึงกับโรคของไก่ แต่นกกระทามีความทนทานต่อโรคมมากกว่า และถ้าดูแลดีแทบจะไม่ล้มตายเลย สำหรับโรคที่เกิดกับนกกระทาทั้งที่ติดต่อและไม่ติดต่อเท่าที่พบและสำคัญได้แก่

โรคน้ำขี้ขาว

โรคน้ำขี้ขาวมีสาเหตุเกิดมาจากเชื้อแบคทีเรียชนิดหนึ่ง เป็นโรคระบาดที่มีความร้ายแรงชนิดหนึ่ง สามารถเกิดขึ้นได้กับสัตว์ปีกแทบทุกชนิด โดยเชื้อโรคจะปะปนมากับอุจจาระ ติดมากับเปลือกไข่ หรือปะปนอยู่ในอาหารและน้ำจากนกที่ป่วยเป็นโรคนี้อาการของโรคน้ำขี้ขาว นกจะมีอาการเซื่องซึม เหนงา ปีกตก หน้าซีด เบื่ออาหาร และมีอาการท้องร่วง ถ้าเป็นในนกใหญ่การระบาดจะไม่รวดเร็วนัก แต่จะเป็นติดต่อกันไปเรื่อย ๆ แต่ถ้าเกิดกับลูกนกจะทำความเสียหายมาก ซึ่งลูกนกที่ป่วยจะมีอาการเบื่ออาหาร หายใจลำบาก ท้องร่วง มีอุจจาระสีขาว ติดเปื้อนที่ก้น และตายในที่สุด

การป้องกันรักษา จะต้องทำความสะอาดบริเวณโรงเรือน ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงนกกระทา โดยใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคและควรทำการตรวจสอบโรคน้ำขี้ขาวในนกที่เลี้ยงเมื่อนกมีอายุได้ 5 เดือนขึ้นไปทุก ๆ ตัว โดยใช้ฟัลลอรุ่มแอนติเจนทำการตรวจสอบ ถ้าหากทำการตรวจสอบแล้วพบว่ามิโรคชนิดนี้ จะต้องทำการตรวจสอบซ้ำ ๆ ทุก 4 – 6 สัปดาห์ คัดตัวที่เป็นโรคทำลายทิ้งเสียจนกระทั่งเหลือเฉพาะนกที่ไม่เป็นโรค

โรคคอหิวคัต

โรคคอหิวคัตเป็นโรคระบาดที่ร้ายแรงมากชนิดหนึ่งของสัตว์ปีกทั่วไป สาเหตุของโรคนี้อาจเกิดจากเชื้อแบคทีเรียชนิดหนึ่ง สำหรับการติดเชื้อ เกิดจากการกินอาหารและน้ำที่มีเชื้อโรคนี้นี้ปะปนอยู่เข้าไปสู่ร่างกาย ทำให้นกป่วยเป็นโรคได้ นกที่ป่วยเป็นโรคนี้อาจมีอาการหงอยเหงาเซื่องซึม เบื่ออาหาร กระหายน้ำจัด ท้องร่วง ถ่ายอุจจาระสีเหลืองหรือเขียว ใบหน้ามีสีคล้ำกว่าปกติ ส่วนในกรณีที่ป่วยเป็นแบบเรื้อรังแล้ว จะแสดงอาการหน้าบวม ในบางตัวอาจบวมที่ขา ทำให้เดินได้ไม่สะดวกอีกด้วย

การป้องกันรักษา จะต้องระมัดระวังรักษาความสะอาดภายในโรงเรือน เพราะความชื้นและหรือความสกปรกจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการติดเชื้อได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้แล้วก็ควรทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคคอหิวคัตที่ใช้กับไก่ ซึ่งจะช่วยป้องกันโรคนี้นี้ได้ดีพอสมควร ส่วนการให้ยาจำพวกปฏิชีวนะและซัลฟาบางชนิด สามารถใช้รักษาโรคนี้นี้ได้เช่นกัน

โรคนิวคาสเซิล

เป็นโรคระบาดที่ร้ายแรงที่สุด การแพร่ระบาดของเชื้อโรคนิวคาสเซิลนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก สามารถติดต่อได้โดยการหายใจเอาเชื้อชนิดนี้เข้าไป การกินอาหารและน้ำที่มีเชื้อนี้ปะปนอยู่หรือติดปะปนมากับอุจจาระ น้ำมูก น้ำลาย และสิ่งขับถ่ายอื่น ๆ ทำให้เกิดโรคแพร่ระบาดไปยังตัวอื่น ๆ ได้ โรคนิวคาสเซิลสามารถที่จะติดต่อถึงกันได้เช่นกันแต่ไม่รุนแรง เพียงแต่ทำให้เกิดอาการเจ็บตาเล็กน้อยเท่านั้น อาการของนกที่ป่วยเป็นโรคนิวคาสเซิล จะแสดงอาการทางระบบการหายใจและระบบประสาท เช่น หายใจลำบาก มีน้ำมูกไหล หัวสั้นกระตุก คอบิดเบี้ยว ขา และปีกเป็นอัมพาต ในบางตัวมีอาการทางระบบการย่อยอาหาร เช่น เบื่ออาหาร ท้องร่วง อุจจาระสีขาวยปนเขียว นกมักจะตาย ภายใน 3 – 4 วัน หลังจากที่แสดงอาการออกมาให้เห็นและอาจตายหมดทั้งเล้าภายใน 1 – 2 สัปดาห์

การป้องกันรักษา จะต้องรักษาความสะอาดของโรงเรือนและภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงให้ได้อยู่เสมอ ป้องกันมิให้สัตว์อื่น ๆ เข้ามารบกวน อาหารที่ใช้เลี้ยงต้องมีคุณภาพดีและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อนกจะได้เจริญเติบโตมีสุขภาพแข็งแรง นอกจากนี้ควรทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล

โรคฝีดาษ

เป็นโรคที่มีอาการรุนแรงสำหรับลูกนกอายุต่ำกว่า 3 เดือน ส่วนนกใหญ่ถ้าเป็นโรคนี้แล้วจะไม่แสดงอาการเจ็บป่วยถึงตาย อาการที่แสดงคือมีจุดสีเทาพองออกตามบริเวณใบหน้าและผิวหนัง ต่อมาจุดพองนี้จะขยายและแตกออกเป็นสะเก็ด ลูกนกจะหงอยซึม ไม่กินอาหาร และตายในที่สุด

การป้องกันรักษา ทำได้โดยการปลูกวัคซีนฝีดาษให้กับนก คอยหมั่นสังเกตลูกนกและรีบแยกลูกนกที่ป่วยออกจากฝูงโดยเร็ว ลูกนกที่เป็นรุนแรงควรคัดออกไปทำลายเสีย

โรคหลอดลมอักเสบ

เป็นโรคระบาดของนกที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง มีสาเหตุเกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง การแพร่ระบาดของโรคนี้ทำได้โดยการหายใจเอาเชื้อโรคนิวคาสเซิลเข้าไป หรือการกินอาหารและน้ำที่มีเชื้อปะปนเข้าไป โรคนิวคาสเซิลมีโอกาสเกิดกับลูกนกมากกว่านกใหญ่ อาการของโรคนิวคาสเซิล จะคล้ายคลึงกับโรคหวัดมาก ทำให้การหายใจไม่สะดวก อ้าปากเวลาหายใจ และจะมีเสียงดังผิดปกติ มีน้ำมูกไหลที่จมูก ตาและ เหนงาหงอย เชื่องซึม และมักจะตายเพราะหายใจไม่ออก

การป้องกันรักษา จะต้องทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยง ไม่ควรเลี้ยงนกต่างรุ่นปะปนกัน อาหารที่ใช้ควรมีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เพื่อให้หมักมีการเจริญเติบโตที่ดี มีสุขภาพแข็งแรง และควรทำวัคซีนให้ ซึ่งวัคซีนจะสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้หลังจากทำวัคซีนแล้ว 21 วัน และเพื่อให้ได้ผลดี การทำวัคซีนป้องกันโรคนี้จะกระทำในขณะที่นกป่วยเป็นโรคนิวคาสเซิล